

Atlantpaktens verksamhetsformer

Atlantpaktens råd har efter sitt senaste sammanträde i Paris i en kommuniké framhåvt orsakerna till alliansens bildande, redogjort för vad som hittills utförts och angivit riktlinjer för det framtida arbetet. Man fäster sig vid att kommuniken i sin korta framställning av det internationella läget mindre energiskt framhäver faran från östblocket än som skedde exempelvis efter det senaste mötet för ett halvt år sedan; sannolikt kan man här spåra de franska och italienska regeringarnas modererande inflytande. Det slås emellertid fast att Atlantpakten bildades "på grund av det kommunistiska hotet mot våra gemensamma ideal och vår civilisation", och det antyds, ehuru det inte direkt utsäges, att detta hot fortfarande består. Pakten har, förklarar man, framgångsrikt avskräckt Sovjet från ytterligare aggression i Europa och medverkat till att den ryska regeringen börjat förkunna koexistensens politik. Därigenom har spänningen i viss mån minskats, och man kan tänka sig möjligheten av en framtida mera bestämd ändring av den ryska politiken. Detta innebär emellertid inte att skälen för Atlantpakten försvunnit. Vitala problem måste lösas för att världen skall få en känsla av trygghet, bland dem frågan om Tysklands återförening. Innan dessa lösningar vunnits "kan västmakterna inte minska sin verksamhet"; i detta sammanhang hänvisas också till att Sovjets militära styrka fortfarande ökas.

Den militära beredskapen och det militära samarbetet berörs emellertid inte närmare i kommuniken. Måhända beror detta på att Atlantpakten inom vissa militära områden, särskilt i fråga om markförsvaret i Västeuropa, inte under de senaste åren gjort några framsteg och inom en nära framtid inte kan väntas så göra. På den sjuttio mil långa fronten mellan

Östersjön och Alperna har general Norstad fortfarande endast omkring 15 divisioner till sitt förfogande, medan man år 1950 förklarade omkring 40 divisioner vara behövliga för ett adekvat försvar. Den tyska upprustningen har knappast börjat, franska divisioner har flyttats från Västtyskland till Nordafrika; motståndet mot en lång värnpliktstid har i flera länder ökat. Allt detta innebär visserligen icke att Atlantpakten förlorat i betydelse som värn för Västeuropa gentemot östblocket, men pakten har i än högre grad än man tänkt sig kommit att bli en amerikansk garanti för de hotade europeiska staterna; att de amerikanska atomvapnen skulle sättas in vid en rysk aktion i Europa framstår som det enda väsentliga, nära nog som det enda väsentliga, i pakten. Det nyligen publicerade beslutet att i viss utsträckning redan i fredstid ställa amerikanska atomvapen till de avslutna staternas förfogande markerar detta förhållande.

Möjligen har denna situation bidragit till att man på senaste tiden alltmera betonat den samverkan utanför det militära området som i vaga formuleringar anges som ett mål redan i 1949 års fördrag. Det har talats om politiskt och ekonomiskt samarbete; pakten får inte byggas "endast på frukten", som den kanadensiske utrikesministern Pearson — särskilt aktivt verksam för paktens utvidgning — har uttryckt det. Paktsmedlemmarna bör förhandla med varandra före viktiga politiska avgöranden, har det sagts; på några håll har man rent av begärt att dessa konsultationer skall ligga till grund för en gemensam utrikespolitik. Att förverkliga dessa tankar är inte lätt; vad skulle England säga, skrev nyligen Manchester Guardian, om de andra paktstaterna fördömde den engelska Cypernpolitiken? Även om självfallet utrikespolitiska överläggningar mellan paktregeringarna ofta förekommer, har de inte satts i system eller fått sådan vikt att det kan talas om en gemensam Atlantpaktspolitik.

Inför och vid det senaste mötet har det ekonomiska samarbetet stått i förgrunden. De amerikanska, brittiska, franska

och italienska utrikesministrarna har alla talat om värdet av att pakten komme att omfatta förhandlingar och planeringar på detta område. Men även här är svårigheterna utomordentliga. Skall pakten konkurrera med OEEC (den europeiska samarbetsorganisationen), som omfattar en rad paktstater men också Sverige och Schweiz? Skall pakten inriktas även på sådana frågor som upptas i Colomboplanen, till vilken flera utanför hela den demokratiska allianspolitiken stående länder givit sin anslutning? Det har framkastats att paktstaterna skulle samarbeta för hjälp åt underutvecklade länder, men häremot har särskilt från engelskt håll anförts att en huvudsakligen militär samarbetsorganisation inte är det rätta redskapet. Den amerikanske utrikesministern har förklarligt nog vänt sig mot sådana förslag, som skulle göra den amerikanska låne- och hjälpverksamheten beroende av andra organ än den amerikanska statsledningen.

Det är därför naturligt att Atlantrådet i Paris uttalade sig utförligt om politisk och ekonomisk samverkan, men i själva verket icke nådde några bestämda resultat. Samverkan på dessa områden rekommenderas i kommuniken i några allmänna satser som knappast går utöver vad som förut vid flera tillfällen deklarerats. Därjämte tillsattes en kommitté av tre utrikesministrar, Pearson från Kanada, Martino från Italien och Lange från Norge, för att överlägga om "medel och metoder att förbättra och utvidga samarbetet Atlantpaktens staterna emellan på icke militära områden och att verka för större enighet inom denna grupp av

stater (within the Atlantic Community)".

Kanske har man genom att framhålla dessa möjligheter velat främja föreställningen att Atlantpakten har viktiga syften alldeles oberoende av att den är en allians till gemensamt försvar. Men att försvarssyftet, det militära syftet, är det centrala förblir likafullt uppenbart för alla, liksom att detta syfte är ett tillräckligt motiv för paktens bestånd. "Ensidig svaghet är inte i fredens intresse, utan en inbjudan till angrepp"; dessa ord av general Norstad ger fortfarande pakten dess karaktär.